

Social Support from the Perspective of Nahj al-Balagha: A Qualitative Study¹

Karim Khanmohammadi²

Fatemeh Sadat Hosseini³

Hassan Roshan⁴

2. Full Professor, Department of Social Sciences, Baqir al-Olum University, Qom, Iran
Khanmohammadi@bou.ac.ir

3. PhD in Sociology, Department Sociology, Research Center for Social Sciences, Research Institute of the Islamic Seminary and University, Qom, Iran (Corresponding Author)
elmvaakhlaq@yahoo.com

4. PhD in Public Administration, Research Institute of the Islamic Seminary and University, Qom, Iran
hasanroshan@rihu.ac.ir

Abstract

The mechanism of managing society is directly and indirectly influenced by the support of both formal and informal institutions. Since social support is directly related to value-based infrastructure, prevailing patterns based on materialistic philosophies cannot provide a clear explanation of this concept and its dimensions. This research, considering the lack of a model for social support based on religious values, explores the teachings of *Nahj al-Balagha* regarding social support using content analysis. According to the findings, social support is a concept with both positive and negative manifestations, characterized by its bidirectional

1. **Cite this article:** Khanmohammadi, K., Hosseini, F. S., & Roshan, H. (2024). Social support from the perspective of Nahj al-Balagha: A qualitative study. *Journal of Islam and Social Studies*, 12(46), 40-67. <https://doi.org/10.22081/JISS.2024.67246.2027>

* **Publisher:** Islamic Propagation Office of the Seminary of Qom (Islamic Sciences and Culture Academy, Qom, Iran). ***Type of article:** Research Article

▣ **Received:** 25/08/2023 • **Revised:** 09/09/2023 • **Accepted:** 20/11/2024 • **Published online:** 18/12/2024

© The Authors

nature and encompassing all segments of society. Its central and core category is the granting of public rights, providing services, and doing good for others. Social support consists of five components: emotional support, spiritual support, instrumental support, informational support, and network support. The reasons for its importance include: delaying death, increasing sustenance, and prolonging governance, as well as forgiveness of sins and protection from the fire of hell. In implementing social support, ethical methods such as justice and fairness, patience, sincerity, avoiding doubt, and acting with goodwill and without partisanship should be employed. Among the obstacles to its realization are malicious intent and betrayal of trust.

Keywords

Social Support, Imam Ali, Nahj al-Balagha, Content Analysis.

حمایت اجتماعی از منظر نهج البلاغه: یک مطالعه کیفی^۱

کریم خان محمدی^۲ فاطمه سادات حسینی^۳ حسن روشن^۴

۲. استاد تمام، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه باقرالعلوم (عج)، قم، ایران.

Khanmohammadi@bou.ac.ir

۳. دکترای جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی پژوهشکده علوم اجتماعی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران (نویسنده مسئول).

elmvaakhlaq@yahoo.com

۴. دکتری مدیریت دولتی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، قم، ایران.

hasanroshan@rihu.ac.ir

چکیده

سازوکار اداره جامعه به‌طور مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر حمایت‌های نهادهای رسمی و غیر رسمی است. از آنجایی که حمایت اجتماعی رابطه‌ای مستقیم با زیرساخت‌های ارزشی دارد، الگوهای رایج مبتنی بر فلسفه‌های مادی نمی‌توانند تبیینی واضح از این مفهوم و ابعاد آن ارائه دهند. پژوهش حاضر با در نظر گرفتن خلا الگوی حمایت اجتماعی مبتنی بر ارزش‌های دینی، به بررسی آموزه‌های نهج البلاغه در رابطه با حمایت اجتماعی با روش تحلیل مضمون پرداخت. براساس یافته‌ها حمایت اجتماعی، مفهومی با مصادیق سلبی و ایجابی، دارای ویژگی دوسویه بودن و دربردارنده تمام اقشار جامعه و مقوله مرکزی و محوری آن، اعطای حقوق عامه، انواع خدمت‌رسانی و نیکی به دیگران است. حمایت اجتماعی از پنج مؤلفه: حمایت عاطفی، معنوی، ابزاری، اطلاعاتی و شبکه‌ای تشکیل شده است و ادله اهمیت آن عبارتند از: تأخیر در مرگ و

۱. **استناد به این مقاله:** خان محمدی، کریم؛ حسینی، فاطمه سادات؛ و روشن، حسن. (۱۴۰۳). حمایت اجتماعی از

منظر نهج البلاغه: یک مطالعه کیفی. اسلام و مطالعات اجتماعی، ۱۲(۴۶)، صص ۴۰-۶۷.

<https://doi.org/10.22081/JISS.2024.67246.2027>

□ نوع مقاله: پژوهشی؛ ناشر: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم (پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی) © نویسندگان

□ تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۳ • تاریخ اصلاح: ۱۴۰۳/۰۹/۰۹ • تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۳۰ • تاریخ انتشار آنلاین

افزایش روزی و تداوم حکومت، آموزش گناهان و بازداری از آتش جهنم. در اجرای حمایت اجتماعی لازم است از شیوه‌های اخلاقی نظیر عدالت و انصاف، شکیبایی، خلوص نیت و پرهیز از تردید، همراهی با خیرخواهی و تعصب‌ورزی استفاده شود. از جمله موانع تحقق آن می‌توان به نیت پلید و خیانت در امانت اشاره کرد.

کلیدواژه‌ها

حمایت اجتماعی، امام علی علیه السلام، نهج البلاغه، تحلیل مضمون.

مقدمه

اگرچه مفهوم حمایت اجتماعی^۱ برای اولین مرتبه در نیمه دوم سده بیستم (دهه ۱۹۷۰) ظهور کرد، اما سابقه آن را می‌توان در آثار جامعه‌شناسان پیش از آن جستجو کرد. یکی از اولین آثار جامعه‌شناسی مدرن که تقریباً یک سده پیش توسط امیل دورکهم^۲ نگاشته شد به اهمیت حیاتی پیوندهای اجتماعی اشاره کرد. دورکهم در مطالعه کلاسیک خود در مورد خودکشی، اهمیت علت شناختی کاهش پیوندهای اجتماعی - با خانواده، جامعه و کلیسا - و انحلال متناظر نقش‌ها و هنجارهای اجتماعی را برجسته و استدلال کرد که وضعیت ناهنجاری ناشی از آن منجر به خودکشی شده است. وی با انجام اولین تحلیل اساسی از داده‌های اپیدمیولوژیک اجتماعی دریافت که خودکشی در میان گروه‌هایی با ضعیف‌ترین پیوندها شایع‌تر است (دورکهم، ۱۳۸۳). این دیدگاه که روابط اجتماعی مختل شده منجر به مشکلات روانی و اجتماعی می‌شود در مکتب شیکاگو نیز توسط افرادی چون رابرتز پارک^۳، ارنست برگس^۴ و رودریک مک کنزی^۵ که توزیع فضایی بی‌نظمی را در شیکاگو بررسی کردند، تداوم یافت. امروزه این ایده که روحیه و بهاشی از طریق پیوندهای گروهی اولیه حفظ می‌شود، و فقدان این پیوندها ممکن است منجر به از دست دادن هویت، سردرگمی در هنجارها و ناامیدی شود، در بحث‌های پیرامون حمایت اجتماعی بازتاب یافته‌اند (واوکس^۶، ۱۹۸۸).

حمایت اجتماعی، عبارت است از: ادراک مراقبت از دیگران و داشتن شبکه‌ای قابل اعتماد برای مراجعه در مواقع ضروری، موقعیت‌های روزمره یا لحظات خاص بحران (تیلور^۷، ۲۰۱۱). امروزه از حمایت اجتماعی به عنوان یکی از راهکارهای ایجابی در حل

-
1. Social support
 2. Émile Durkheim
 3. Robert Park
 4. Ernest Burgess
 5. Roderick McKenzie
 6. Vaux
 7. Taylor

معضلات اقتصادی، اجتماعی و عاطفی و آسیب‌های اجتماعی نظیر جرم و جنایت در جوامع استفاده می‌شود (کالن، ۱۹۸۳، ۱۹۸۸؛ کالن و مسنر^۱، ۲۰۰۷). مرتون^۲ (۱۹۸۳) معتقد است عرضه ناکافی فرصت‌های قانونی موجب محدود شدن گزینه‌های افراد برای پیگیری موفقیت‌های مالی‌شان در یک جامعه طبقاتی و در نتیجه کاهش اعتماد به این فرصت‌ها برای ارضای اهداف ارزش‌مند فرهنگی‌شان می‌شود؛ همچنین این مسئله می‌تواند به مثابه نبود حمایت اجتماعی در سطح ملی تعبیر شود.

در فرهنگ اسلامی نیز هدف از رسالت پیامبران، اقامه قسط و عدل معرفی شده است و در راستای تحقق این هدف، راهکارهایی نظیر زکات و انفاق توصیه شده‌اند که همگی مصداق‌های حمایت اجتماعی به شمار می‌روند؛ هرچند در آیات و روایت‌ها، مفهوم، چرایی و چگونگی حمایت‌های اجتماعی بیان شده است؛ اما گردآوری این گزاره‌ها در قالب یک مدل منسجم و جامع در بچوبه هجوم مکاتب معارض و الگوهای حمایتی وارداتی، یک ضرورت و اولویت جدی پژوهشی به شمار می‌رود. این پژوهش در پاسخ به خلاء پژوهش ذکر شده در پی آن است الگوی حمایت اجتماعی را از نهج البلاغه استخراج کند. با توجه به اینکه ادبیات پژوهشی در این حوزه به‌طور عمده متمرکز بر آیات و روایت‌ها بوده است و توجه کمی به متن نهج البلاغه در پیشینه پژوهشی مربوطه وجود دارد، این نوشتار می‌کوشد مفهوم حمایت اجتماعی، ابعاد و موانع تحقق آن را از منظر نهج البلاغه به روش کیفی، تحلیل کند و در نهایت به یک الگو برسد. پرسش اصلی این پژوهش عبارتست از: الگوی حمایت اجتماعی از منظر امام علی (ع) در نهج البلاغه چیست؟ در همین راستا پرسش‌های فرعی عبارتند از:

۱. مؤلفه‌های حمایت اجتماعی از منظر امام علی (ع) در نهج البلاغه چیست؟
۲. دلایل التزام به حمایت اجتماعی از منظر نهج البلاغه چیست؟
۳. چگونگی تحقق حمایت اجتماعی از منظر امام علی (ع) در نهج البلاغه چیست؟
۴. موانع تحقق حمایت اجتماعی از منظر امام علی (ع) در نهج البلاغه چیست؟

1. Cullen & Messner
 2. Merton

۱. پیشینه پژوهش

جستجوی عبارت «حمایت اجتماعی» در عنوان‌های مقالات موجود در نمایه استنادی علوم اجتماعی^۱ حاکی از نرخ رشد تحقیقات در اواخر دهه ۱۹۷۰ است به طوری که به طور متوسط سالانه ۲ مقاله میان سالهای ۱۹۷۲ و ۱۹۷۶، ۷ مقاله در سال ۱۹۷۷، ۱۰ مقاله در ۱۹۷۸، ۲۱ مقاله در ۱۹۷۹، و ۴۳ مقاله از ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۱ منتشر شده است؛ همچنین رشدی مستمر هر چند خطی تر در تعداد مقالات از اوایل دهه ۱۹۸۰ دیده می‌شود؛ بنابراین از بسیاری جهات، حمایت اجتماعی حوزه تحقیقاتی جدیدی نیست. با این حال، موج کنونی علاقه به حمایت اجتماعی متمرکز بر ظرفیت روابط اجتماعی در ارتقاء و حفظ سلامت جسمی و روانی، به ویژه مهار یا بهبود اثرات مضر بالقوه استرس روانی-اجتماعی بر سلامت بوده است. با توجه به ارتباط حمایت اجتماعی با سلامت، این قبیل شواهد پژوهشی تأیید می‌کنند حمایت اجتماعی مسئله‌ای متعلق به حوزه روان‌شناسی اجتماعی است (هاوس^۲، ۱۹۸۷).

در دو دهه واپسین، بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده در خارج از کشور متمرکز بر روش‌های کمی و ناظر به ارتباط حمایت اجتماعی با متغیرهای حوزه سلامت بوده است. پژوهش‌های اندکی نیز با روش کیفی انجام شده‌اند که بیشتر مبتنی بر روش‌های پدیدارشناسی بوده‌اند. برای مثال می‌توان به پژوهش‌های مابتا و همکاران (۲۰۲۲)؛ براون و همکاران (۲۰۱۸)؛ سهیل، یاسین و احمد (۲۰۱۷)؛ کو، ونگ و زو^۳ (۲۰۱۳)؛ و کارکوتی، ولسی و توپراک^۴ (۲۰۱۹) اشاره کرد.

در سال‌های واپسین رویکرد پژوهش‌های دینی در داخل کشور به سمت استخراج مفاهیم پربسامد و با اهمیت علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی از منابعی نظیر نهج‌البلاغه رفته و پژوهش‌هایی به طور عمده به روش توصیفی انجام شده است. بخش اندکی از

1. Social Science Citation Index.

2. House

3. Ko; Wang, & Xu.

4. Karkouti; Wolsey & Toprak.

پژوهش‌ها نیز با استفاده از روش‌های تحلیل کیفی کوشیده‌اند مفاهیم همبسته و نزدیک به مفهوم حمایت اجتماعی را استخراج کنند. برای مثال رنگریز (۱۳۹۸) در پژوهشی الگوی دولت علوی مبتنی بر آموزه‌های نهج‌البلاغه را طراحی کرد. یافته‌ها نشان داد الگوی دولت علوی مبتنی بر الزامات سه‌گانه فردی، گروهی و اجتماعی است. در سطح الزامات فردی، نحوه نگرش حاکمیت به مردم و اعتمادسازی، اجرای عدالت اقتصادی، زیست محیطی، اجتماعی و سیاسی، و رضایت عمومی؛ در سطح الزامات گروهی و سازمانی، انسجام، وحدت و یگانگی، و پرهیز از تفرقه برای تشکیل حکومت و در سطح الزامات اجتماعی، مشارکت در دفاع از کشور و امر به معروف و نهی از منکر و تقویت مشارکت عمومی در نظارت همگانی بسترسازی لازم را برای ایجاد دولت علوی مهیا می‌کنند.

حمیدی‌زاده، ظفری و بابایی (۱۳۹۸) سرمایه اجتماعی را از منظر قرآن با روش داده‌بنیاد و رویکرد استقرائی بررسی کردند. یافته‌ها منجر به کشف سه بعد شناختی، ساختاری و ارتباطی برای سرمایه اجتماعی شد. مهرورزی، تنش‌زدایی، حمایت اجتماعی، انسجام اجتماعی و هنجارگرایی از مهم‌ترین عوامل افزایش سرمایه اجتماعی بودند.

وصالی و محمدیان (۱۳۹۳) با روش تحلیل محتوای کیفی، به تحلیل مفهوم رفاه از دیدگاه علی بن ابی طالب (ع) در نهج‌البلاغه پرداختند و به زیرمقوله‌های زیر دست یافتند: ۱. فقر و نیازمندی؛ ۲. صدقه و بخشش؛ ۳. علم و فراگیری؛ ۴. عدالت و مساوات؛ ۵. حق و باطل؛ ۶. مشورت؛ ۷. تعقل، خرد و تدبیر؛ ۸. قناعت و طمع و ۹. اتحاد، دوستی و اعتماد.

در مقاله‌ای دیگر، جایگاه اقشار آسیب‌پذیر از دیدگاه دولت علوی و حقوق بشر و جامعه بین‌الملل توسط حسینی و همکاران (۱۴۰۰) بررسی شد. یافته‌ها نشان داد تلقی انسانی از حقوق مردم دارای نقص و اشتباه است. برای مثال حق حیات از منظر حقوق‌دانان غربی، مختص به شخص است اما در فلسفه اسلامی علوی، انسان حق حیات را از جانب خداوند می‌داند؛ همچنین حقوق اقلیت‌ها (برای مثال شیعیان) در اسناد

بین‌المللی حقوق بشری جایگاهی ندارد که این نشان از تلقی نادرست آنان از حقوق بشر و بیراهه رفتن است.

پژوهش‌های دیگری نیز مفاهیم همبسته با حمایت اجتماعی را در قرآن و روایات بررسی کردند که از آن میان می‌توان به پژوهش تاج، مسعود و شکرچی‌زاده (۱۳۹۹)؛ حسینی و کاظمی نجف‌آبادی (۱۳۹۷)؛ شیخی و همکاران (۱۳۹۶) و میرزایی و میرزایی (۱۳۹۴) اشاره کرد. با این حال وجه تمایز پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین، بررسی اختصاصی مفهوم حمایت اجتماعی در نهج‌البلاغه از سه منظر چیستی، چرایی، چگونگی و آسیب‌شناختی با استفاده از روش تحلیل مضمون است که تاکنون در هیچ کدام از پژوهش‌های پیشین سابقه نداشته است و از این نظر، پژوهشی جدید و معتبر به لحاظ روشی و تحلیلی می‌باشد.

۲. چارچوب مفهومی پژوهش

حمایت اجتماعی مفهومی چندبعدی است که تعاریف مختلفی از آن در متون و نظریه‌های جامعه‌شناختی ارائه شده است. برخی آن را میزان برخورداری از محبت، همراهی، مراقبت، احترام، و توجه از سوی اعضای خانواده، دوستان، خویشاوندان و دیگران مهم می‌دانند (سرافینو^۱، ۱۹۹۸). برخی دیگر آن را به احساس فرد از لحاظ میزان ارزش‌مندی او در منظر دیگران و تعلق او به یک شبکه اجتماعی تعریف کرده‌اند (گاجل^۲ و همکاران، ۱۳۷۷).

کوب حمایت اجتماعی را به‌عنوان «اطلاعاتی از یک یا چند طبقه از سه طبقه زیر می‌دانست: (۱) اطلاعاتی که آزمودنی را به این باور می‌رساند که از او مراقبت می‌کنند و دوستش می‌دارند؛ (۲) اطلاعاتی که باعث می‌شود آزمودنی باور کند مورد احترام و ارزش است؛ و (۳) اطلاعاتی که موجب می‌شود آزمودنی باور کند به شبکه‌ای از

۱. Sarafino

۲. Getchell

ارتباطات و تعهدات متقابل تعلق دارد (کوب^۱، ۱۹۷۶م، ص ۳۰۰).

در تعریف حمایت اجتماعی، برخی اشتراکات و تفاوت‌های آشکار در جهت‌گیری‌های پژوهشی چند سال گذشته دیده می‌شود. یکی از وجوه اشتراک آشکار در تعاریف این است که، حمایت اجتماعی اغلب به عنوان یک ساختار چند بعدی در نظر گرفته می‌شود (ساراسون^۲ و ساراسون، ۱۹۸۵م). اگرچه برخی از محققین نتوانسته‌اند چندبعدی بودن را در پژوهش‌های خود منعکس کنند؛ اما بیشتر محققانی که در توسعه تحقیقات حمایت اجتماعی دخیل هستند، چندین دسته‌بندی گوناگون برای انواع حمایت‌های اجتماعی شناسایی و ارزیابی کرده‌اند که برخی از آنها عبارتند از: حمایت عاطفی، حمایت مبتنی بر احترام، حمایت تعلق و عضویت، حمایت شبکه، حمایت ارزیابی، حمایت ملموس، حمایت ابزاری، حمایت پشتیبانی، و اطلاعاتی. ویلز (۱۹۸۵) نیز حمایت اجتماعی را به سه دسته حمایت عاطفی، ابزاری و اطلاعاتی تقسیم کرده است که رایج‌ترین تقسیم‌بندی مورد استفاده پژوهشگران در تحقیقات اخیر محسوب می‌شود (ریاحی و همکاران، ۱۳۸۹، ص ۸۹). در یک تقسیم‌بندی دیگر، دو نوع حمایت اجتماعی تعریف شده است: حمایت اجتماعی عینی یا دریافتی، که نشان می‌دهد افراد واقعاً چه چیزی دریافت کرده‌اند و حمایت اجتماعی ذهنی یا درک شده که باورهای فرد را در مورد حمایت نشان می‌دهد (کوهیرناراتان^۳ و دیگران، ۲۰۰۷م).

اگرچه صراحتاً مفهوم حمایت اجتماعی در متون دینی به چشم نمی‌خورد اما از مضمون آیات و روایات می‌توان به مفاهیم همبسته آن نظیر تأمین اجتماعی، تکافل اجتماعی، احسان، همبستگی اجتماعی، و عدالت اجتماعی اشاره کرد که همگی در راستای هدف حمایت از افراد نیازمند بیان شده‌اند. شهید صدر^{علیه السلام} تکافل اجتماعی را

۱. Cobb

۲. Sarason

۳. Kahirunyaratan

یکی از پایه‌های تأمین اجتماعی در اسلام می‌داند و معتقد است اسلام کفالت برخی را بر عهده برخی دیگر واجب کفایی دانسته است (حسینی و کاظمی نجف‌آبادی، ۱۳۹۷).

تدابیری در دین اسلام برای حمایت از تک‌تک جامعه اندیشیده شده که از آن جمله می‌توان به: توصیه‌ها و دستورات به احترام والدین، محبت و توجه به آنها در قالب کمک مالی و غیره؛ حمایت عاطفی، اطلاعاتی و اقتصادی زوجین از یکدیگر، حمایت والدین از فرزندان به شیوه‌های مختلف، حمایت همسایگان و دوستان از یکدیگر، حمایت از افراد غریبه در داخل بلاد اسلامی و حمایت از غیریت‌های دینی در داخل یا خارج از سرزمین‌های اسلامی اشاره کرد. با این حال برخی از اقشار جامعه (نظیر سالمندان، از کارافتادگان، فقرا، بیکارها، زنان بیوه و بی‌سرپرست، و...) مورد توجه ویژه اسلام هستند و توصیه‌هایی خاص ناظر به شرایط شان در منابع دینی وجود دارد. هدف و مبنای راهکارهای حمایتی تأمین اجتماعی در اسلام زدودن فقر و محرومیت از چهره اقشار آسیب‌پذیر جامعه و رساندن وضعیت اقتصادی تک‌تک جامعه به حد مطلوب است. برای تحقق این امر، تک‌تک جامعه لازم است نسبت به یکدیگر حس مسئولیت‌پذیری داشته باشند. تأمین اجتماعی مطلوب از منظر اسلام مبتنی بر مسئولیت‌پذیری مردم، دولت، کارفرما و دیگران است. این راهکارها به نوبه خود منجر به امنیت خاطر و آرامش افراد، عدالت اجتماعی، و درنهایت همبستگی اجتماعی می‌شوند.

پژوهش‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 مال جامع علوم انسانی

۳. نظریه‌های حمایت اجتماعی

چندین نظریه ناظر به حمایت اجتماعی در ادبیات جامعه‌شناسی وجود دارد که نحوه دریافت حمایت و عرضه حمایت به افراد در شبکه‌های اجتماعی را توضیح می‌دهد. نظریه‌های جامعه‌شناختی کنش متقابل نمادین^۱، نظریه نقش^۲ و نظریه آنومی^۳ به عنوان

-
1. Symbolic interaction theory
 2. Role theory
 3. Anomie theory

پیش درآمدهای توسعه نظریه حمایت اجتماعی شناسایی شده‌اند. با این حال، آنچه معمولاً به رسمیت شناخته نشده است، تفاسیر مفهومی در مورد حمایت اجتماعی است که می‌تواند از نظریه‌های اسناد^۱، مقابله^۲، تبادل اجتماعی^۳، مقایسه اجتماعی^۴ و نظریه تنهایی^۵ به دست آید (استوارت^۶، ۱۹۹۰).

طبق نظریه اسناد، افراد اسندهایی را برای فهمیدن، پیش‌بینی و کنترل محیط‌شان برطبق وزن‌های نسبی‌ای که به عوامل بیرونی و درونی می‌دهند فرمول‌بندی می‌کنند. از تبیین‌های ناظر به مسئولیت ایجاد و حل مشکلات یک فرد برای طراحی چهارگونه مدل کمکی و مقابله‌ای استفاده شده است که عبارتند از: مدل جبرانی، روشنگری، پزشکی و اخلاقی.

حمایت اجتماعی می‌تواند مستقیماً به عنوان یک راهبرد مقابله‌ای عمل کند، با فراهم کردن منابع مورد نیاز برای پاسخ‌گویی به نیازهای خاص ناشی از عامل استرس‌زا، هدایت مجدد راهبردهای حل مسئله، ارائه کمک ملموس، ارائه کمک عاطفی و تغییر الگوها/مکانیسم‌های مقابله‌ای به کار گرفته شده برای مقابله با رویدادهای استرس‌زا (کوهن و ویلز^۷، ۱۹۸۵).

طبق نظریه تبادل اجتماعی، حمایت اجتماعی به عنوان «مبادله منابع» توصیف می‌شود (شوماخر و برونل^۸، ۱۹۸۴). این نظریه، حمایت اجتماعی را تمایل به حفظ برابری مبادلات در روابط افراد می‌داند (آدامز^۹، ۱۹۶۳). افراد خود را از طریق مقایسه اجتماعی

1. Attribution theory
2. Coping theory
3. Social exchange (or equity) theory
4. Social comparison theory
5. Loneliness theory
6. Stewart
7. Cohen and Wills
8. Shumaker and Brownell
9. Adams

با دیگران برای تأیید و تعریف واقعیت ارزیابی می‌کنند (فستینگر^۱، ۱۹۵۴). افراد با کسانی که بهتر از خودشان توانایی مقابله دارند مقایسه‌های پایین به بالا و با کسانی که بدتر از خودشان هستند مقابله بالا به پایین می‌کنند تا عزت نفس خود را حفظ کنند (تایلور^۲، ۱۹۸۳).

معمولاً تنهایی به عنوان یک تجربه ذهنی و ناخوشایند ناشی از کمبود درک شده در روابط اجتماعی یا قواعد ارتباطی رابطه تعریف شده است. تنهایی «نوعی وضعیت پایدار پریشانی عاطفی است و زمانی به وجود می‌آید که فرد احساس می‌کند از دیگران بیگانه است، درک نادرستی دارد یا طرد شده است و/یا فاقد شرکای اجتماعی مناسب برای فعالیت‌های مورد نظر است، به‌ویژه فعالیت‌هایی که حس یکپارچگی اجتماعی و فرصت‌هایی برای صمیمیت عاطفی فراهم می‌کنند» (روک^۳، ۱۹۸۵، ص ۱۳۹). رویکردهای مفهومی و نظری به سازه تنهایی به طور خاص به حمایت اجتماعی مرتبط‌اند. حمایت اجتماعی احتمالاً می‌تواند از برخی موارد و اشکال تنهایی جلوگیری کند که می‌توانند به طور غیرمستقیم بر سلامتی تأثیر منفی بگذارند (روک، ۱۹۸۵، ص ۱۳۹).

۴. روش پژوهش

این پژوهش از حیث نوع، کیفی و از حیث شیوه تحلیل داده‌ها، به روش تحلیل مضمون انجام شده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها کتاب شریف نهج‌البلاغه بوده که این کتاب، مجموعه‌ای از سخنان حضرت علی علیه السلام را در قالب ۲۴۱ خطبه، ۷۹ نامه و ۴۸۰ حکمت گردآوری کرده است که در ترجمه متن نهج‌البلاغه از شرح نهج‌البلاغه توسط محمد دشتی استفاده شده است. مضامین مرتبط با چیستی، چرایی، چگونگی و آسیب‌شناسی

1. Festinger
2. Taylor
3. Rook

تحقق حمایت اجتماعی با مراجعه به این کتاب، استخراج و کدگذاری شد. تحلیل مضمون شامل جستجوی مضامینی است که می‌تواند روایت‌های موجود در مجموعه داده‌ها را به تصویر بکشد و مستلزم شناسایی مضامین از طریق خواندن دقیق و بازخوانی داده‌های رونویسی شده می‌باشد (کینگ^۱، ۲۰۰۴). به منظور حفظ دقت لازم در تجزیه و تحلیل فرآیند، از یک فرآیند شش مرحله‌ای که توسط براون و کلارک^۲ (۲۰۰۶) پیشنهاد شده است استفاده شد. در مرحله اول، آشنایی با داده‌ها از طریق مطالعه چندباره نهج البلاغه انجام شد. هنگام خواندن نهج البلاغه، آن دسته از خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌هایی که به نحوی متضمن مفهوم حمایت اجتماعی و ابعاد و مؤلفه‌های آن بودند، استخراج و در جدولی گنجانده شدند. در مرحله دوم، تلاش شد به داده‌های استخراج شده، کد داده شود. کدها به تناسب جملات یا عبارات اختصاص یافتند. برخی کدها مختص یک جمله و برخی دیگر به بیش از یک جمله و حتی به یک پاراگراف اختصاص یافتند. در برخی موارد، چند خطبه یا نامه، متضمن یک کد فراگیر و جامع بودند. در مرحله بعدی، مضامین مرتبط جستجو و تلاش شد با ترکیب کدهای مختلف، یک مضمون فراگیر تشکیل شود. در گام چهارم تمام مضامین (مضامین اصلی و فرعی) در کنار هم قرار گرفتند و مضامین گروه‌بندی شده اولیه اصلاح و به شیوه‌ای نظام‌مندتر عرضه شدند. در این مرحله برخی مضمون‌ها در هم ادغام شدند و برخی دیگر که از پشتیبانی داده‌ای کافی برخوردار نبودند، حذف یا اصلاح شدند. مرحله پنجم به تعریف کردن و نام‌گذاری مضمون‌ها اختصاص داشت. سرانجام در مرحله آخر، گزارشی از یافته‌ها تهیه شد. این گزارش، شرح مختصر، منسجم و منطقی از داده‌ها را در درون و در سراسر موضوعات با عرضه شواهد کافی و مثال‌های خاص نشان می‌دهد.

۱. King

2. Braun & Clarke

۵. یافته‌ها

در این پژوهش از ابزار تحلیلی شبکه مضامین برای تحلیل مضمون‌های به‌دست آمده استفاده شد. شبکه مضامین به‌دست آمده به صورت نظام‌مند در قالب جداولی ارائه می‌شوند که شامل موارد زیر هستند: مضمون‌های اصلی (کدها و نکات کلیدی متن)؛ مضمون‌های سازمان‌دهنده (به‌دست آمده از ترکیب و تلخیص مضمون‌های اصلی)؛ مضمون‌های فراگیر و جامع (مضمون‌های عالی دربردارنده اصول حاکم بر متن به عنوان یک کل). برای هر یک از مضمون‌های فراگیر چیستی، چرایی و چگونگی و موانع حمایت اجتماعی، یک مدل مفهومی از مضامین سازمان‌دهنده عرضه شده است. مجموع مضامین فراگیر و سازمان‌دهنده که در فرآیند کدگذاری به‌دست آمدند در قالب جدول زیر به عنوان نمایی از الگوی حمایت اجتماعی در نهج البلاغه عرضه شده‌اند.

مضمون فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
چیستی	تعریف	اعطای حقوق نیازمندان؛ آسان کردن سختی برای نیازمندان؛ توزیع منصفانه و عادلانه ثروت و بیت‌المال؛ رعایت عدالت اجتماعی؛ خدمت‌رسانی حاکم به مردم؛ احترام به حقوق انسانی؛ گرمی داشتن مردم؛ رعایت حقوق متقابل مردم و مردم و حاکم امر به معروف و نهی از منکر متقابل مردم با یکدیگر و مردم و حاکم
مؤلفه‌ها و مصادیق	حمایت عاطفی؛ حمایت معنوی؛ حمایت ابزاری (مالی)؛ حمایت اطلاعاتی و حمایت شبکه	
چرایی	دلایل اخروی	بهترین ابزار نزدیکی به خدا؛ نابودگر گناهان و بازدارنده از آتش جهنم؛ عفو گناهان انسان توسط خداوند؛ کفاره گناهان بزرگ؛ حفظ ایمان و فضیلت فرد در آخرت

مضمون فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه
	دلایل دنیوی	تأخیر در مرگ؛ فزونی مال و طول عمر؛ مانع مرگ‌های ناگهانی و زشت؛ پرداخت وام و قرض انسان توسط خداوند؛ شرافت فرد در دنیا؛ اصلاح مردم؛ نزول روزی و رفع فقر؛ پدیدار شدن راه‌های دین و برقراری عدالت؛ پایدار شدن سنت پیامبر؛ امیدواری مردم به تداوم حکومت و مأیوس شدن دشمن.
چگونگی	ناظر به مردم	رعایت شکیبایی و صبر؛ رعایت مساوات؛ عدم خشم گرفتن بر نادان؛ عدم فشار و زحمت بر زن و خدمت کار؛ حمایت همراه با خلوص و فارغ از شک و تردید؛ کوچک شمردن حمایت خود؛ پنهان کردن حمایت خود؛ شتاب در حمایت؛ آشنایی با روش تسلیت گفتن به مصیبت‌زدگان؛ تلاش برای آرام کردن مصیبت‌زدگان با دعای خیر کردن در حق آنان.
	ناظر به حاکم	رعایت عدالت و انصاف در تقسیم بیت‌المال؛ نترساندن مسلمان؛ عدم تجاوز به حقوق و اموال مسلمین؛ بازگرداندن حقوق به صاحبانشان؛ رعایت آداب سلام و تعارف و مهربانی؛ تعصب ورزیدن در حمایت از پناهندگان و همسایگان.
	فردی	خودپرستی؛ باطن‌پلید؛ نیت زشت؛ عدم اصلاح خود.
موانع تحقق	در ارتباط با دیگران	توقع احترام از بقیه در عین بی‌احترامی به آنها؛ ناتوانی در دوست‌یابی و از دست دادن دوستان؛ خیانت در امانت؛ عیب‌جویی بیش از حد رعیت از حاکم؛ زیاده‌روی در بخشندگی و سخاوت و عدم حساب‌گری؛ عدم رعایت مساوات و انصاف در مهربانی و بخشندگی؛ نیکی نابجا به دیگران و نفاق.

حمایت اجتماعی در نهج البلاغه در قالب چهار مضمون فراگیر چیستی، چرایی، چگونگی و موانع تحقق خلاصه می‌شود. چیستی مفهوم حمایت اجتماعی در قالب دو مضمون سازمان دهنده‌ی تعریف، و مؤلفه‌ها و مصادیق آن قرار می‌گیرد. حمایت اجتماعی، مفهومی با مصادیق سلبی و ایجابی، دارای ویژگی دوسویه بودن و دربردارنده تمام اقشار جامعه است، به این معنی که هم مردم نسبت به یکدیگر وظیفه حمایت‌گری دارند و هم حاکم جامعه، مؤظف است انواع حمایت‌ها را از مردم زیردست خود داشته باشد؛ بنابراین حمایت اجتماعی به این معنا، مفهومی مترادف و همنشین با وظیفه و تکلیف است.

مقوله مرکزی و محوری حمایت اجتماعی، اعطای حقوق عامه، انواع خدمت‌رسانی و نیکی به دیگران است. حمایت اجتماعی از پنج مؤلفه: حمایت عاطفی، معنوی، ابزاری، اطلاعاتی و شبکه‌ای تشکیل شده است. ذیل مؤلفه عاطفی، مصادیقی نظیر گرامی‌داشت مردم و احترام به حقوق آنها، ترحم به گناه‌کاران، احسان به دیگران با دست و زبان، عفو خطاهای مردم، عدم شادی در دشواری‌های دیگران، گشاده‌رویی و عدم شتاب در خشمگین شدن، و دلجویی پیوسته از یتیمان و خردسال‌ها و سال‌خوردگان دیده می‌شود. حمایت معنوی به عنوان مؤلفه‌ای جدید در مفهوم حمایت اجتماعی با مصادیقی چون یاری یکدیگر با دست و زبان، عدم غیبت و عیب‌جویی دیگران، و دعای خیر در حق یکدیگر حتی دشمنان معرفی شده است. حمایت ابزاری، فراوانی بیشتری نسبت به سایر مؤلفه‌ها دارد. حمایت اطلاعاتی دربردارنده نصیحت، مشورت، تعلیم‌دادن، هدایت‌گری، جهل‌زدایی، از میان‌بردن بدعت‌های ناشناخته میان مردم است. امام علیه السلام در توجیه لزوم حمایت شبکه به آثار مثبت دنیوی آن نظیر برپایی و تداوم سنت پیامبر و دین، تقویت قوا برای دفاع از خود در برابر جبهه کفر اشاره کرده‌اند.

حضرت علیه السلام در موارد متعددی به چرایی حمایت اجتماعی مردم و حاکم اشاره کرده‌اند. لزوم حمایت اجتماعی دوسویه، شامل ادله دنیوی و اخروی می‌باشد. از منظر ایشان، حمایت از دیگران در قالب خدمات اجتماعی و معنوی، بهترین ابزار نزدیکی فرد به خدا و نابودگر گناهان و بازدارنده از آتش جهنم و فضیلتی برای فرد در آخرت به

شمار می‌رود. با این حال، این ادله تنها جنبه اخروی ندارند و آثار مثبتی در دنیا برای فرد برجای می‌گذازند؛ همچون: فزونی مال و طول عمر، مانع شدن از مرگ‌های ناگهانی و زشت.

آنچه مفهوم حمایت اجتماعی در نهج البلاغه را از سایر تعاریف و تبیین‌ها متمایز کرده است چگونگی انجام حمایت‌های اجتماعی است که اگر به خوبی رعایت نشود حمایت اجتماعی به مفهومی ضد خود تبدیل می‌شود و پیامدهای منفی دنیوی و اخروی را به همراه دارد؛ از این رو در جای جای نهج البلاغه به موانعی اشاره شده که می‌توانند به عنوان مانعی در برابر اجرای حمایت اجتماعی تبدیل شوند. از جمله این موانع می‌توان به پستی‌های اخلاقی در ارتباط با خود، نظیر: خودپرستی و نیت پلید و برخی موانع اجتماعی همچون: توقع احترام بی‌جا از دیگران و عدم احترام گذاشتن متقابل اشاره کرد.

نتیجه‌گیری

حمایت اجتماعی از منظر نهج البلاغه شامل تأمین حقوق مالی و غیرمالی همه مردم به‌ویژه نیازمندان و ضعیفان، توزیع منصفانه ثروت و تأمین امکانات و فرصت‌های برابر برای همه اعضای جامعه است. این حمایت بر پایه عدالت و همدلی بنا شده و هدف آن ایجاد یک جامعه عادلانه، پایدار و متوازن است. در این مقاله تلاش شد الگوی حمایت اجتماعی از منظر نهج البلاغه استخراج شود و چستی، چگونگی، چرایی و موانع تحقق آن بررسی شود. از مجموع اجزای به دست آمده، الگوی حمایت اجتماعی از منظر نهج البلاغه طراحی شد که شامل چهار مؤلفه چستی، چرایی، چگونگی و موانع تحقق حمایت اجتماعی است.

بر اساس یافته‌های به دست آمده، مفهوم حمایت اجتماعی از منظر آموزه‌های نهج البلاغه دارای دو بعد ایجابی و سلبی است. انواع گروه‌های هدف حمایت اجتماعی در نهج البلاغه عبارتند از: یتام، همسایگان، زنان، خدمت‌کاران، اسیران، خویشان، دوستان، حکومت، دشمنان، ستم‌دیدگان، رهبر جامعه، فقیران، مصیبت‌دیدگان، افرادی

که مشمول حدود شده‌اند، ضعیفان، اضعف جامعه و رعیت. حمایت اجتماعی در نهج‌البلاغه مفهومی دوسویه است؛ به این معنی که حمایت اجتماعی متقابل میان مردم و میان مردم و حاکم جامعه وجود دارد. مقوله مرکزی و محوری در تعریف حمایت اجتماعی، اعطای حقوق عموم جامعه به‌ویژه گروه‌های ضعیف، انواع خدمت‌رسانی حاکم به مردم به‌صورت قولی، فعلی و عملی، و نیکی به دیگران با دست و زبان است. در میان مؤلفه‌های حمایت اجتماعی می‌توان به حمایت عاطفی، معنوی، ابزاری، اطلاعاتی و حمایت شبکه اشاره کرد که از این میان، حمایت معنوی مؤلفه جدیدی به حساب می‌آید که در مبانی نظری مرتبط با حمایت اجتماعی تاکنون سابقه نداشته است و وجه تمایز این پژوهش با سایر پژوهش‌ها به شمار می‌رود. یافته‌های پژوهشی در تعریف حمایت معنوی، صرفاً به رابطه فرد با خدا و دریافت حمایت فردی از خداوند اشاره کرده‌اند (ماتون^۱، ۱۹۸۹)، حال آنکه در ادبیات نهج‌البلاغه، حمایت معنوی شامل تمام خدمات و کمک‌های غیرمادی است که افراد می‌توانند نسبت به یکدیگر داشته باشند، از قبیل: یاری یکدیگر با دست و زبان، خیرخواهی در حق یکدیگر، دعای خیر در حق برادر دینی خود، عدم غیبت کردن و شنیدن غیبت، عدم حسادت و عیب‌جویی، عدم کینه‌توزی، و لزوم پسندیدن خوبی‌ها و خیر متقابل برای دیگران.

در بیان چرایی حمایت اجتماعی مردم با یکدیگر و مردم با حاکم جامعه نیز آموزه‌های نهج‌البلاغه حاکی از دلایل دنیایی و اخروی می‌باشد. از جمله دلایل دنیوی می‌توان به فزونی مال و طول عمر، پرهیز از مرگ‌های ناگهانی و زشت، اصلاح میان مردم، شرافت فرد در دنیا، اصلاح روزگار، افزایش روزی، امیدوار شدن مردم به تداوم حکومت و مأیوس شدن دشمن، عدم طمع زورمندان در ستم و عدم مأیوس شدن ناتوانان از عدالت حاکم، نزول روزی و حفظ ایمان و اموال اشاره کرد. آثار مثبت اخروی حمایت اجتماعی عبارتند از: نابودکننده گناهان، فضیلت فرد در آخرت، کفاره گناهان، بازداشته‌شدن از آتش جهنم، و رستگارشده‌ها. در مبانی نظری حمایت اجتماعی، براساس

۱. Maton

دایره حمایت اجتماعی تنها محدود به خانواده و دوستان و عموم جامعه می‌شود؛ حال آنکه در نهج البلاغه، دولت نیز یکی از مخاطبان اساسی ارائه‌دهنده حمایت اجتماعی به‌شمار می‌رود که کمک‌های آن، تأثیر قابل توجهی در زودن آثار منفی فقر مادی و عاطفی و معنوی دارد.

یکی دیگر از وجوه تمایز حمایت اجتماعی در نهج البلاغه، بیان چگونگی انجام آن توسط مردم و حاکم جامعه اسلامی است که در پیشینه ادبیات این مفهوم، دیده نمی‌شود. در بیانات امام علی علیه السلام می‌توان به رعایت شکیبایی، مساوات، عدالت و انصاف در احترام گذاشتن و تقسیم اموال، خلوص در حمایت، پرهیز از تردید، و همراهی حمایت با خیرخواهی، و تعصب‌ورزی در حمایت اشاره کرد. این نشان می‌دهد حمایت اجتماعی، مفهومی راهبردی است که لازم است سازوکار اجرای آن در جامعه توسط تک تک جامعه و دولت، از قبل به خوبی پیش‌بینی و برنامه‌ریزی شده باشد تا از کج‌سلیقگی‌ها، بی‌عدالتی و خروج از حالت اعتدال در عرضه آن جلوگیری شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

فهرست منابع

* قرآن کریم.

- ** نهج البلاغه (مترجم: محمد دشتی، نرم افزار مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی نور).
- تاج، سمیرا؛ مسعود، غلام حسین و شکرچی زاده، محسن. (۱۳۹۹). نقش اخلاقی تعاون و حمایت در آموزه‌های اسلام و ارتباط آن با نظریه کنترل اجتماعی جرم. فصلنامه جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۳(۱۱)، صص ۱۲۹۵-۱۳۱۲.
- حسینی، سیدرضا؛ کاظمی نجف‌آبادی، مصطفی. (۱۳۹۷). مبانی تکافل اجتماعی در اسلام. نشریه معرفت، ۲۷(۲۴۵)، صص ۲۳-۳۵.
- حمیدی زاده، علی؛ ظفری، هادی و بابایی، سلمان. (۱۳۹۸). سرمایه‌ی اجتماعی از منظر قرآن؛ مؤلفه‌ها، عوامل، راهبردها. فصلنامه مدیریت سرمایه اجتماعی، ۶(۲)، صص ۱۶۸-۱۴۹.
- دورکهم، امیل. (۱۳۸۳). قواعد روش جامعه‌شناسی (مترجم: کاردان). تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- رنگریز، حسن. (۱۳۹۸). طراحی الگوی دولت علوی مبتنی بر آموزه‌های نهج البلاغه. دوفصلنامه پژوهشنامه علوی، ۱۰(۲)، صص ۲۳-۴۶.
- ریاحی، محمد اسماعیل؛ وردی‌نیا، اکبرعلی و پورحسین، سیده‌زینب. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین حمایت اجتماعی و سلامت روان. فصلنامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی، ۱۰(۳۹)، صص ۸۵-۱۲۱.
- شیخی، محمد حسین؛ درودی، مجتبی؛ حسینی تاش، سیدعلی و رضاییان، علی. (۱۳۹۶). مبانی حمایت اجتماعی در اسلام. نشریه اسلام و پژوهش‌های مدیریتی، ۷(۱۶)، صص ۳۷-۵۴.
- گاچپل، رابرت. جی و دیگران. (۱۳۷۷). زمینه روان‌شناسی تندرستی (مترجم: غلامرضا خوی‌نژاد). تهران: انتشارات آستان قدس رضوی.

- میرزایی، علیرضا؛ میرزایی، زهرا. (۱۳۹۴). ماهیت حق بر تامین اجتماعی در اسلام. دوفصلنامه مطالعات حقوق بشر اسلامی، ۴(۸)، صص ۹۵-۱۱۶.
- وصالی، سعید؛ محمدیان، امیر. (۱۳۹۳). رفاه از دیدگاه علی بن ابی طالب در نهج البلاغه. برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۵(۲۰)، صص ۶۹-۹۲.
- Adams J. S. (1963). *Toward an understanding of inequity*. J. Abnorm. Sot. Ps_vchol. 67, 422436.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), pp. 77-101.
- Brown, Christopher J, Webb, Thomas L, Robinson, Mark A and Cotgreave, Rick (2018). Athletes' experiences of social support during their transition out of elite sport: An interpretive phenomenological analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 36, pp. 71-80.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38, pp. 300-314.
- Cohen S. and Wills T. A. (1985). Stress, social support and the buffering hypothesis. *Pswhol. Bull.* 98, pp. 310-357.
- Cullen, F. T. (1983). *Rethinking crime and deviance theory: The emergence of a structuring tradition*. Totowa, NJ: Rowman & Allanheld.
- Cullen, F. T. (1988). Were Cloward and Ohlin strain theorists? Delinquency and opportunity revisited. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 25, pp. 214-241.
- Cullen, F. T., & Messner, S. F. (2007). The making of criminology revisited: An oral history of Merton's anomie paradigm. *Theoretical Criminology*, 11(1), pp. 5-37.
- Dawadi, Saraswati. (2020). Thematic Analysis Approach: A Step by Step Guide for ELT Research Practitioners, *NELTA Journal*, 25 (1-2), pp. 62-71.
- Festinger L. (1954). A theory of social comparison. *Humon Relor.* 1, pp. 117-140.

- House, James, S. (1987). Social Support and Social Structure, *Sociological Forum*, 2(1).
- Karkouti, Ibrahim M., Wolsey, Thomas DeVere., & Toprak, Mustafa. (2019). *Restoring Hope for Syrian Refugees: Social Support Students Need to Excel at School*, International Migration, doi: 10.1111/imig.12642.
- King, N. (2004). *Template analysis*, in G. Symon and C. Cassell (eds.) *Essential Guide To Qualitative Methods In Organizational Research*, SAGE Publications, London.
- Ko, Hsiu-Chia., Wang, Li-Ling., & Xu, Yi-Ting. (2013). Understanding the Different Types of Social Support Offered by Audience to A-List Diary-Like and Informative Bloggers, *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2013 Mar; 16(3), pp. 194–199.
- Kuhirunyaratn P, Pongpanich S, Somrngthong R, Love EJ, Chapman RS. (2007). Social support among elderly in Khon Kean Province, Thailand. *Southeast Asian J Trop Med Public Health*, 38, pp. 936–946.
- Mabetha, Khuthala., Soepnel, Larske., Klingberg, Sonja., Mabena, Gugulethu., Motlhatlhedhi, Molebogeng., Norris, Shane A., and Draper, Catherine, E. (2022). *Social Support during pregnancy: A phenomenological exploration of young women's experiences of support networks on pregnancy care and wellbeing in Soweto, South Africa*, *Med Rxiv*, <https://doi.org/10.1101/2022.04.03.22273162>.
- Maton, Kenneth I. (1989). The Stress-Buffering Role of Spiritual Support: Cross-Sectional and Prospective Investigations, *Journal for the Scientific Study of Religion*, Vol. 28, No. 3 (Sep., 1989), pp. 310-323.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3, pp. 672-682
- Rook, K. S. (1985). *The functions of social bonds: perspectives from research on social support*. Loneliness and social isolation. In *Social Support: Theory, Research and Applications* (Edited by Sarason I. G. and Sarason B. R.), pp. 243-286. Martinus Nijhoff , Dordrecht.

- Sarafino, Edward. P (1998). *Health Psychology*, Third Edition, New York, John Wiley & Sons.
- Sarason, Irwin, G., and Sarason, Barbara, R. (1985). *Social Support: Theory, Research and Applications*, Martinus Nijhoff Publishers.
- Shumaker, S. A. and Brownell, A. (1984). Toward a theory of social support: closing conceptual gaps. *J. Soc. Issues* 40, pp. 11-36.
- Sohail, M. M., Yasin, M. G., & Ahmad, S. (2017). A phenomenological account of social sources, coping effects and relational role of social support in nursing among chronic patients with hepatitis, *Journal of Research in Nursing*, 23(1),
- Stewart, Mirjam, J. (1999). Social support: Diverse theoretical perspectives, *Soc Sci. Med.* Vol. 28. No. 12. pp. 1275-1282.
- Taylor S. E. (1983). Adjustment to threatening events: a theory of cognitive adaptation. *Am. Psychol.* 11, pp. 1161-1173.
- Uchino, B. (2004). *Social Support and Physical Health: Understanding the Health Consequences of Relationships*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Vaux, Alan. (1988). *Social support: Theory, research and intervention*, New York, Praeger Publishers.
- Wills, T.A. (1985). *Supportive functions of interpersonal relationships*, In S. Cohen; L. Syme (eds.). *Social support and health*. Orlando, FL: Academic Press. pp. 61–82.

References

- *The Holy Quran.
- *Nahj al-Balagha (M. Dashti, Trans.; Noor Computer Research Center Software).
- Adams, J. S. (1963). Toward an understanding of inequity. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67, pp. 422–436.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), pp. 77–101.
- Brown, C. J., Webb, T. L., Robinson, M. A., & Cotgreave, R. (2018). Athletes' experiences of social support during their transition out of elite sport: An interpretive phenomenological analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 36, pp. 71–80.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38, pp. 300–314.
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98, pp. 310–357.
- Cullen, F. T. (1983). *Rethinking crime and deviance theory: The emergence of a structuring tradition*. Totowa, NJ: Rowman & Allanheld.
- Cullen, F. T. (1988). Were Cloward and Ohlin strain theorists? Delinquency and opportunity revisited. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 25, pp. 214–241.
- Cullen, F. T., & Messner, S. F. (2007). The making of criminology revisited: An oral history of Merton's anomie paradigm. *Theoretical Criminology*, 11(1), pp. 5–37.
- Dawadi, S. (2020). Thematic analysis approach: A step-by-step guide for ELT research practitioners. *NELTA Journal*, 25(1–2), pp. 62–71.
- Durkheim, E. (2004). *The rules of sociological method* (Kardan, Trans.). Tehran: Tehran University Press. [In Persian]

- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison. *Human Relations*, 1, pp. 117–140.
- Gatchel, R. J., et al. (1998). *Health psychology essentials* (G. Khoeinejad, Trans.). Tehran: Astan Quds Razavi Publications. [In Persian]
- Hamidizadeh, A., Zafari, H., & Babaei, S. (2019). Social capital from the perspective of the Quran: Components, factors, and strategies. *Journal of Social Capital Management*, 6(2), pp. 149–168. [In Persian]
- Hosseini, S. R., & Kazemi Najafabadi, M. (2018). Foundations of social solidarity in Islam. *Ma'refat Journal*, 27(245), pp. 23–35. [In Persian]
- House, J. S. (1987). Social support and social structure. *Sociological Forum*, 2(1).
- Karkouti, I. M., Wolsey, T. D., & Toprak, M. (2019). Restoring hope for Syrian refugees: Social support students need to excel at school. *International Migration*. <https://doi.org/10.1111/imig.12642>
- King, N. (2004). Template analysis. In G. Symon & C. Cassell (Eds.), *Essential guide to qualitative methods in organizational research*. London: SAGE Publications.
- Ko, H.-C., Wang, L.-L., & Xu, Y.-T. (2013). Understanding the different types of social support offered by audience to A-list diary-like and informative bloggers. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(3), pp. 194–199.
- Kuhirunyaratn, P., Pongpanich, S., Somrongthong, R., Love, E. J., & Chapman, R. S. (2007). Social support among elderly in Khon Kean Province, Thailand. *Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health*, 38, pp. 936–946.
- Mabetha, K., Soepnel, L., Klingberg, S., Mabena, G., Motlhatlhedhi, M., Norris, S. A., & Draper, C. E. (2022). Social support during pregnancy: A

- phenomenological exploration of young women's experiences of support networks on pregnancy care and wellbeing in Soweto, South Africa. *MedRxiv*. <https://doi.org/10.1101/2022.04.03.22273162>
- Maton, K. I. (1989). The stress-buffering role of spiritual support: Cross-sectional and prospective investigations. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 28(3), pp. 310–323.
- Merton, R. K. (1938). Social structure and anomie. *American Sociological Review*, 3, pp. 672–682.
- Mirzaei, A., & Mirzaei, Z. (2015). The nature of the right to social security in Islam. *Journal of Islamic Human Rights Studies*, 4(8), pp. 95–116. [In Persian]
- Rangriz, H. (2019). Designing a model for the Alawi government based on Nahj al-Balagha's teachings. *Alawi Research Bi-Annual Journal*, 10(2), pp. 23–46. [In Persian]
- Riahi, M. E., Vardinia, A. A., & Pourhossein, S. Z. (2010). Examining the relationship between social support and mental health. *Scientific-Research Quarterly of Social Welfare*, 10(39), pp. 85–121. [In Persian]
- Rook, K. S. (1985). The functions of social bonds: Perspectives from research on social support, loneliness, and social isolation. In I. G. Sarason & B. R. Sarason (Eds.), *Social support: Theory, research, and applications* (pp. 243–286). Dordrecht: Martinus Nijhoff.
- Sarafino, E. P. (1998). *Health psychology* (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Sarason, I. G., & Sarason, B. R. (1985). *Social support: Theory, research, and applications*. Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers.
- Sheikhi, M. H., Doroudi, M., Hosseini Tash, S. A., & Rezaeian, A. (2017). Foundations of social support in Islam. *Journal of Islam and Managerial Research*, 7(16), pp. 37–54. [In Persian]

- Shumaker, S. A., & Brownell, A. (1984). Toward a theory of social support: Closing conceptual gaps. *Journal of Social Issues, 40*, pp. 11–36.
- Sohail, M. M., Yasin, M. G., & Ahmad, S. (2017). A phenomenological account of social sources, coping effects, and relational role of social support in nursing among chronic patients with hepatitis. *Journal of Research in Nursing, 23*(1).
- Stewart, M. J. (1999). Social support: Diverse theoretical perspectives. *Social Science & Medicine, 28*(12), pp. 1275–1282.
- Taj, S., Masoud, G. H., & Shekarchizadeh, M. (2020). The moral role of cooperation and support in Islamic teachings and its relation to the social control theory of crime. *Journal of Iranian Political Sociology, 3*(11), pp. 1295–1312. [In Persian]
- Taylor, S. E. (1983). Adjustment to threatening events: A theory of cognitive adaptation. *American Psychologist, 11*, pp. 1161–1173.
- Uchino, B. (2004). *Social support and physical health: Understanding the health consequences of relationships*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Vasali, S., & Mohammadian, A. (2014). Welfare from the perspective of Ali ibn Abi Talib in Nahj al-Balagha. *Social Welfare and Development Planning, 5*(20), pp. 69–92. [In Persian]
- Vaux, A. (1988). *Social support: Theory, research, and intervention*. New York: Praeger Publishers.
- Wills, T. A. (1985). Supportive functions of interpersonal relationships. In S. Cohen & L. Syme (Eds.), *Social support and health* (pp. 61–82). Orlando, FL: Academic Press.